

Nr 16

Justitiekammarens betänkande i anledning av motion om straffrättsligt ansvar för underlåtenhet att bistå annan person i nödsituation.

Motionen

I motionen 1971:173 av herr Börjesson i Falköping (c) yrkas att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till en allmän bestämmelse i brottsbalkens kapitel om brott mot liv och hälsa om skyldighet att bistå annan i nödsituation i enlighet med vad i motionen anföres.

Till stöd för yrkandet framhåller motionären att det enligt urgammal svensk rättsuppfattning är en självklar moralisk plikt för envar att efter förmåga bistå annan som är i nöd. Då någon häremot svarande generell juridisk plikt ej existerar i svensk rätt, föreligger enligt motionärens mening en bristande överensstämmelse mellan den allmänna rättsuppfattningen och lagens bestämmelser – mellan moralisk och juridisk plikt för den enskilde. Rättsligt ansvar kan t. ex. icke – hur moraliskt förkastligt handlingssättet än må vara – utkrävas av den som underlåter att rädda annan från att drunkna, även om det kunnat ske utan fara eller uppoffring för honom själv, eller av den som vägrar att ställa sin bil till förfogande för transport av livsfarligt skadad eller ens av den som vägrar att i nödsituation ställa sin telefon till förfogande för tillkallande av polis eller läkare. Den sålunda gällande ordningen är enligt motionären uppenbart stötande för det allmänna rättsmedvetandet. Han anser att de invändningar som främst rests mot införandet av straffbestämmelser på detta område väsentligen har hänfört sig till förmodade svårigheter att utforma regler av denna art och till bevisvärigheter vid tillämpningen. Sådana synpunkter är emellertid enligt motionärens mening icke av principiell art men bör givetvis beaktas vid en kommande utredning. Hänsyn bör enligt motionären också tas till att lagstiftning i ifrågavarande hänseende införts i Norge och Danmark; den norska lagens stadgande utgör enligt motionären en god förebild.

Beträffande de fullständiga motionsskäl hänvisas till motionen.

Gällande rätt m. m.

Enligt gällande svensk rätt finns icke någon allmän skyldighet att bistå den som befinner sig i fara. Underlåtenhet att ingripa i nödsituation kan likväl i särskilda fall vara straffbar. Sålunda förekommer på vissa områden stadganden om skyldighet att vara verksam för att avvärja eller begränsa olyckor.

Ett dylikt stadgande som riktar sig till medborgarna i allmänhet finns i 11 § *brandlagen*: "Uppstår brand eller är överhängande fara därför och kan ej den, som varskar branden eller faran eller eljest får kunskap därom, genast släcka branden eller undanröja faran, skall han varsko dem, vilkas liv eller egendom är i fara, samt tillkalla hjälp." Straff för den som bryter mot detta stadgande har föreskrivits i 16 § samma lag.

Enligt 43 § *vägtrafikförrordningen* får vägtrafikant, som med eller utan egen skuld haft del i uppkomsten av trafikolycka, icke genom att avlägsna sig från olycksplatsen eller eljest undandraga sig att i mån av förmåga medverka till de åtgärder, vartill olyckan skäligen föranleder, såsom omhändertagande av skadad person. Denna bestämmelse är emellertid straffsanktionerad endast i begränsad utsträckning. Straffstadgandet — i 5 § *trafikbrottslagen* — innebär, såvitt nu är av intresse, att den, som visserligen kvarstannar på olycksplatsen men undandraget sig att lämna hjälp åt skadad, icke kan åtkommas med straff.

I 62 § *sjölagen* stadgas, att befälhavare, som anträffar någon i sjönöd, är skyldig att, såvitt det kan ske utan allvarlig fara för det egna fartyget eller de ombordvarande, lämna all den hjälp, som är möjlig och behövlig för att rädda den nödställda. Om befälhavare i annat fall fått kännedom om att någon är i sjönöd eller har erhållit kunskap om någon fara som hotar sjötrafiken, är han med samma begränsningar skyldig att i enlighet med föreskrifter i *sjönödskungörelsen* vidtaga åtgärder för att rädda den nödställda eller avvärja faran. Straff för underlåtenhet att iaktta dessa föreskrifter är stadgat i 326 och 327 §§ samma lag. Straffet är böter eller fängelse i högst två år.

Enligt 223 § *sjölagen* åligger det vidare befälhavare på fartyg, som har stött samman med annat fartyg, dels att lämna det andra fartyget och de ombordvarande där viss hjälp för räddning om det kan ske utan allvarlig fara för det egna fartyget och de ombordvarande, dels att för det andra fartygets befälhavare uppge namnet på det egna fartyget och dess hemort samt den ort eller hamn varifrån det kommer och dit det skall gå. Bestämmelserna äger enligt 222 § tillämpning även när till följd av fartygs manövrering eller på annat sätt ett fartyg eller personer eller gods på fartyget skadas av ett annat fartyg utan att fartygen stöter samman. Befälhavare som försummar vad sålunda åligger honom dömes enligt 327 § till böter eller fängelse i högst två år. Sedan bestämmelsen i rättspraxis ansetts tillämplig på handelsfartyg men inte på fritidsbåtar, har i 4 §

andra stycket *sjötrafikförordningen* införts regler som nära motsvarar dem som enligt vad ovan sagts enligt 43 § *vägförordningen* gäller för vägtrafikant som haft del i uppkomsten av trafikolycka. Den som uppsåtligen underlåter att fullgöra vad sålunda åligger honom dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

I förevarande sammanhang torde även få erinras om de bestämmelser rörande skyldighet att avslöja eller hindra grövre brott som förekommer i 23 kap. 6 § *brottsbalken*.

Underlåtenhet att ingripa i nödsituation kan vidare enligt *allmänna regler* vara straffbar, t. ex. såsom vållande till annans död (3 kap. 7 § *brottsbalken*), på den grund att underlåtenheten rättsligt sett är likvärdig med ett positivt handlande. Särskilt beaktas i detta avseende om en rättslig skyldighet att handla åligger gärningsmannen oberoende av straffbudet. En sådan skyldighet kan föreligga på grund av stadgande i lag eller författning, såsom föräldrars och förmyndares vårdnadsplikt enligt föräldrabalken eller arbetsgivares åligganden enligt arbetarskyddslagen att vidtaga åtgärder till förebyggande av olycksfall i arbete. Den kan vidare uppkomma genom myndighets befallning, när denna meddelas inom myndighetens kompetensområde och riktar sig till personer som har lydnadsplikt, eller genom åtagande på grund av avtal. Även genom tidigare faktiska åtgärder från gärningsmannens sida kan en dylik skyldighet uppkomma.

I *utländsk strafflagstiftning* är allmänna bestämmelser om straff för den som underlåter att bistå annan vid livsfara m. m. icke ovanliga. Sålunda stadgar den *norska strafflagen*, 378 §, straff för den »som undlater, uaktet det var han muligt uten særlig fare eller opofrelse for ham selv eller andre, etter evne å hjelpe den, der er i øyensynlig og overhengende livsfare». I den *danska strafflagen* föreskrives i 185 och 253 §§ en liknande plikt, när det gäller att avvärja ett katastrofotillbud som medför fara för människoliv; dessutom stadgas i 142 § en plikt att på anmodan av därtill behörig myndighet lämna bistånd i vissa hithörande fall. Ytterligare må nämnas finska strafflagen 44 kap. 2 § och tyska strafflagen 330 c §.

Frågans tidigare behandling

Under *förarbetena till trafikbrottslagen* ifrågasatte hovrätten över Skåne och Blekinge om icke under straffbestämmelsen i lagens 5 § borde inbegripas jämväl den som – utan att avlägsna sig från olycksplats – undandrog sig att lämna hjälp åt skadad etc. Departementschefen (prop. 1951: 30 s. 272) ansåg det emellertid icke lämpligt att i då förevarande sammanhang utvidga bestämmelsen på sätt hovrätten föreslagit. Frågan härom borde övervägas i samband med mera allmänna bestämmelser om straff för underlåtenhet att bispringa den som skadats eller råkat i livsfara.

I sitt betänkande med förslag till brottsbalk upptog *straffrättskommittén* frågan om behovet av särskilda straffbestämmelser för underlåtenhetshandlingar som äventyrar annans liv eller hälsa (SOU 1953:14 s. 143). Enligt kommitténs mening hade hos oss knappast framträtt något behov att, utöver vad som följer av de allmänna reglerna om underlåtenhetshandlings jämställdhet med positivt handlande samt de nuvarande specialbestämmelserna, särskilt stadgandet i 5 § trafikbrottslagen, upptaga en allmän bestämmelse om straff för underlåtenhet att bistå den som befinner sig i fara. I vissa fall kunde en dylik bestämmelse framstå som rent olämplig. Kommittén avstod därför från att i förslaget upptaga någon sådan allmän bestämmelse.

I remissyttrande över förslaget ifrågasatte hovrätten över Skåne och Blekinge om icke i brottsbalken borde upptagas en dylik bestämmelse, riktad mot underlåtenhet att bistå annan vid livsfara. Vid 1958 års lagrådsremiss *beträffande brottsbalken* intog emellertid vederbörande *departementschef* samma ståndpunkt till frågan som kommittén (prop. 1962: 10 s. B 97).

Vid 1963 års riksdag väcktes motioner med samma yrkande som i nu föreliggande motion. Motionerna, som hänvisades till första lagutskottet, tillstyrktes vid utskottets remissbehandling av Svea hovrätt och härads-hövdingeföreningen medan yttrandena från samtliga övriga remissinstanser, däribland riksåklagaren, stadsdomareföreningen, advokatsamfundet, försäkringsbolagens riksförbund samt tre motororganisationer, gick i avstyrkande riktning.

För egen del anförde *första lagutskottet* bl. a. följande.

Vad gäller det kriminalpolitiska behovet av en allmän straffbestämmelse mot underlåtenhet att bispringa nödställd torde utskottet först få erinra om att rättsordningen redan nu sörjer för erforderlig reaktion mot åtskilliga av de mest straffvärda fallen, såsom då personer i ansvarsfull ställning har åsidosatt sina särskilda skyldigheter. Inom det område som lämnats straffritt synes de allra flesta människor vara beredda att självmant prestera åtminstone så mycket som man rimligen kunde fordra av dem genom en straffbestämmelse. Den som brister i hjälpsamhet, när en allvarig nödsituation föreligger, torde också i regel få räkna med att drabbas av en kännbar, social reaktion.

Vid nu angivna förhållanden förefaller det praktiska behovet av bestämmelsen tämligen begränsat. Detta intryck har vunnit starkt stöd under remissbehandlingen.

Mot den föreslagna kriminaliseringen kan, som jämväl framgått under remissbehandlingen, andragas vissa allvariga betänkligheter. Dessa sammanhänger till en del med att brottsrekvisitet finge angivas i ganska allmänt hållna ordalag. Bestämmelsen skulle sålunda icke kunna innehålla någon närmare precisering av vilka konkreta handlingar, som i växlande situationer krävdes av samhällsmedlemmarna. Detta måste leda till avsevärda svårigheter för domstolarnas rättstillämpning och än större svårigheter för de enskilda att förutse hur deras förhållningssätt inför en viss nödsituation skulle komma att bedömas. Rättssäkerheten skulle

härigenom lätt bli lidande. Det torde även med fog kunna ifrågasättas om man kan påräkna att en bestämmelse av angiven art verkligen skulle vara ägnad att frambringa ändamålsenliga mått och steg från sådana personer som, väl oftast av allmän oföretagsamhet eller rådlöshet, tenderar till att hålla sig passiva. Härvidlag måste särskilt beaktas att risken för olämpliga åtgärder vid omhändertagande av svårt skadade kan komma att ökas; ej sällan torde det vara vanskligt att utan viss fackkunskap avgöra vilket förfarande som därvid är tillrädligt.

Med ledning av huvudsakligen de synpunkter som nu återgivits har utskottet stannat för uppfattningen att övervägande skäl talar för den ståndpunkt till förevarande lagstiftningsspörsmål, som intogs i samband med brottsbalkens tillkomst. Utskottet finner sig sålunda böra avstyrka det genom motionerna framlagda förslaget.

I enlighet med det anförda hemställde utskottet att motionerna icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd. En reservant inom utskottet ansåg att riksdagen borde hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning avseende införande i brottsbalken av en bestämmelse om en allmän skyldighet att bistå annan i nödsituation, varvid särskilt borde beaktas de ökade risker för farliga trafikolyckor som vållas av växande trafikproblem.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

Remissyttranden

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen från riksåklagaren, rikspolisstyrelsen, hovrätten för Västra Sverige, Föreningen Sveriges tingsrättsdomare, Sveriges advokatsamfund och Motororganisationernas samarbetsdelegation.

Domareföreningen tillstyrker att en utredning verkställs av det genom motionen aktualiserade spörsmålet. Hovrätten för Västra Sverige tillstyrker en utredning med den mer begränsade målsättningen att överväga frågan om att utsträcka straffansvaret enligt 5 § trafikbrottslagen. Övriga remissinstanser avstyrker bifall till motionen.

Domareföreningen ansluter sig i allt väsentligt till det yttrande som år 1963 avgavs av Föreningen Sveriges häradshövdingar i anledning av det årets motioner i samma ämne och vari förordades att den i motionerna upptagna frågan skulle bli föremål för utredning. I det yttrandet anfördes om behovet av en allmän bestämmelse om straff för underlåtenhet att bistå den som befinner sig i fara följande.

Den känsla av moralisk plikt att bistå människor i nöd, som kan antagas vara allmänt förekommande, torde såsom regel vara tillfyllest för att förmå människor att i de av motionärerna åsyftade fallen lämna bistånd, varför en straffsanktion kan synas obehövlig. De tillfällen då hjälp kan bli erforderlig inträffa enligt förutsättningarna för det tilltänkta stadgandet helt oberoende av den presumtive hjälparens egna göranden och låtanden. Brottet att icke lämna hjälp skulle, om straffsanktion

förefunnes, ha krakträen av ren tillfällighetsförbrytelse. Ur individualpreventiv synpunkt skulle en straffbestämmelse därför sannolikt icke vara av större betydelse. Härav följer emellertid icke att en sådan bestämmelse ej ur allmänpreventiv synpunkt skulle kunna tjäna såsom ett värdefullt stöd för människors handlande i kritiska situationer, där andra människor befinna sig i livsfara, och så att säga aktivera oföretagsamheten hos den presumtive hjälparen. Det kan även för den allmänna rättskänslan framstå såsom synnerligen stötande att en person, som i en situation där han utan olägenhet för honom själv kunnat värdefullt bidra till att rädda annan människas liv, icke för sin underlåtenhet att ingripa kan drabbas av någon som helst påföljd. Med den fortgående ökningen av trafiken på våra vägar och de därmed förbundna ökade riskerna för svåra trafikolyckor kan ifrågasättas om den i gammal inhemsk rättstradition grundade skyldigheten att ingripa med anledning av eldsvåda icke nu bör kompletteras med en allmän skyldighet att ingripa där någon med anledning av trafikolycka befinner sig i livsfara.

Beträffande utformningen av ett lagbud av den art som eftersträvas i motionerna uttalades i samma yttrande att det kan förefalla vara en både svår och grannliga uppgift att i lagstiftning göra en avvägning mellan å ena sidan det intresse som för den som befinner sig i en nödsituation står på spel och å andra sidan den uppoffring som räddningen kräver. Dessa svårigheter bedömdes dock ej vara oöverkomliga. En god förebild fanns i den norska lagens stadgande på området. Därest det skulle framgå att särskilda svårigheter förelåg att utarbeta ett stadgande med generell giltighet, syntes det föreningen angeläget att man i varje fall eftersträfvade någon form av lösning av frågan såvitt avser trafikolyckorna.

Samtidigt som domareföreningen sålunda i sitt nu avgivna yttrande hänvisar till 1963 års tillstyrkande yttrande ifrågasätter föreningen om verkligen något praktiskt behov framträtt av en allmän bestämmelse om straff för med motionen avsedd underlåtenhet. Föreningen pekar också på de svårigheter, som måste uppstå vid försök att i lagtext tillfredsställande utforma regler om skyldighetens omfattning; dessa skall dock kunna förstås av den enskilde och tillämpas av domstolarna. Föreningen hänvisar i denna del till ett uttalande i Beckmans med fleras Kommentar till brottsbalken (band 1, s. 23) att de bestämmelser som försökts i utländsk lagstiftning i denna fråga blivit alltför vaga för att ge verklig ledning eller, om så icke är fallet, visat sig vara i behov av korregeringar.

Hovrätten för Västra Sverige uttalar att de skäl som kan andragas mot införande av en allmän bestämmelse om skyldighet att bistå annan i nödsituation väger över de skäl som talar för en sådan regel. Till stöd härför anför hovrätten följande.

Det kan utan tvivel framstå såsom mycket stötande för det allmänna rättsmedvetandet att icke någon som helst påföljd drabbar den som förhåller sig passiv i en situation, där han utan egen risk kan ingripa för att rädda annans liv. Känslan hos allmänheten av en moralisk plikt att inskrida i nödsituationer torde emellertid i regel vara tillräckligt stark för

att förmå människor att lämna bistånd, och de fall då någon visar uppenbar likgiltighet i situationer, när annans liv står på spel, torde vara få. Den som underlåter att hjälpa i allvarliga nödsituationer måste räkna med att drabbas av en stark social reaktion. Möjligheten att därutöver med hot om straffpåföljd aktivera en oföretagsam eller ovillig person till ingripande synes vara begränsad.

Hovrätten framhåller vidare att några bärande skäl för införande av en straffsanktionerad skyldighet för envar att bringa hjälp vid trafikolycka knappast synes föreligga. Däremot anser hovrätten att det finns anledning att, på nytt överväga frågan om att utsträcka straffansvaret enligt 5 § trafikbrottslagen – vilken bestämmelse ju hänför sig endast till den som haft del i uppkomsten av trafikolycka – att avse icke blott den som avlägsnar sig från olycksplatsen utan även den som undandraget sig att hjälpa skadad eller bistå nödställd. Närmare överensstämmelse med reglerna i sjötrafikförordningen om åligganden vid sjöolycka skulle uppnås genom en sådan ändring. Hovrätten tillstyrker därför att en utredning med en sålunda begränsad målsättning kommer till stånd. Därvid bör enligt hovrättens mening också uppmärksammas frågan om hjälparens möjlighet att få ersättning för uppkomna skador, ur den nödställdes ansvarsförsäkring eller eljest.

Riksåklagaren uttalar efter en redogörelse för frågans tidigare behandling av regering och riksdag att det, såvitt han kunnat utröna, därefter inte inträffat något som ger anledning till en ändrad bedömning, varför han avstyrker bifall till motionen.

Rikspolisstyrelsen, som inhämtat uppgifter från Danmark och Norge om tillämpningen av nu aktuella, ovan beskrivna lagrum i dessa länder, uttalar att det enligt styrelsens mening inte föreligger tillräckliga skäl att i Sverige nu införa den i motionen föreslagna lagstiftningen.

Av de inhämtade uppgifterna framgår, såvitt gäller Norge, att en förfrågan hos några av de mest representativa polismyndigheterna givit vid handen att hos dessa icke något fall är känt där 387 § strafflagen har tillämpats efter 1962. I Danmark har enligt uppgifter från rigspolitichefen aktuella bestämmelser, 142, 185 och 253 §§ strafflagen, ytterligt sällan kommit till användning. I enstaka fall har dock 253 § åberopats i samband med åtal för avvikelse från olycksplats. I sådana sammanhang tillämpas dock vanligen endast bestämmelser i trafiklagstiftningen.

Advokatsamfundet hänvisar till det avstyrkande yttrande som samfundet i ämnet avgav till första lagutskottet år 1963 och säger sig icke ha anledning att frångå den uppfattning som där kom till uttryck. I yttrandet sistnämnda år uttalades bl. a. att det torde vara omöjligt att i lagtext dra upp sådana gränser för det straffbara området att inte inom

detta skulle falla situationer i vilka en underlåtenhet att ingripa bör vara straffri, samt att något praktiskt behov av den av motionärerna föreslagna lagbestämmelsen inte framträtt.

Motororganisationernas samarbetsdelegation hänvisar till ett av Motor-männens riksförbund avgivet yttrande i anledning av 1963 års motioner i ämnet. I det yttrandet anfördes bl. a. att det från läkarhåll framförts betänkligheter mot att låta icke utbildade personer omhändertaga skadade. Det erinrades också om att det från polisens sida ofta framhållits, att alltför många trafikanter samlas vid olycksplatserna och därigenom i en del fall genom uppställning av sina fordon skapar fara för ytterligare olycksfall samt hindrar polis- och ambulanspersonalens arbete.

Utskottet

I motionen framställes önskemål om att i brottsbalken skall införas en allmän bestämmelse om skyldighet att bistå annan i nödsituation. Som framgår av den ovan lämnade redogörelsen är enligt gällande rätt underlåtenhet att lämna sådant bistånd straffbar endast i begränsad omfattning.

Det av motionären aktualiserade lagstiftningsspörsmålet övervägdes av straffrättskommittén under förarbetena till brottsbalken. Kommittén ansåg att något behov av en allmän bestämmelse om straff för underlåtenhet att bistå den som befinner sig i fara knappast hade framträtt hos oss. I vissa fall kunde enligt kommittén en dylik bestämmelse framstå som rent olämplig. Kommittén avstod därför från att i sitt förslag upptaga någon sådan allmän bestämmelse. Vederbörande departementschef intog sedermera samma ståndpunkt till frågan som kommittén, och riksdagen anförde icke någon erinran häremot vid antagandet av brottsbalken.

Frågan om införande av en allmän bestämmelse om skyldighet att ingripa i nödsituation har därefter år 1963 varit föremål för riksdagens övervägande i anledning av motioner med väsentligen samma innehåll som i den nu behandlade.

Första lagutskottet, som i ärendet inhämtade yttranden från ett stort antal myndigheter och organisationer, uttalade i utlåtande över motionerna att utskottet hyste förståelse för den humanitära inställning som låg till grund för motionärernas förslag men ansåg att frågan om en generell sanktionering av den moraliskt sett självklara plikten att söka avvärja olycka eller begränsa verkningarna därav måste bedömas huvudsakligen från andra utgångspunkter än de rent humanitära. Det kriminalpolitiska behovet av en allmän straffbestämmelse av det åsyftade slaget var enligt utskottet tämligen begränsat; rättsordningen sörjde för erforderlig reaktion mot åtskilliga av de mest straffvärda fallen och inom det område

som lämnats straffritt antogs de flesta människor vara beredda att självmant prestera åtminstone så mycket som man rimligen kunde fordra av dem genom en straffbestämmelse.

Mot den föreslagna kriminaliseringen kunde också enligt utskottet andragas vissa allvarliga betänkligheter, delvis sammanhängande med att brottsrekvisitet finge anges i ganska allmänna ordalag. Rättssäkerheten skulle härigenom lätt bli lidande. Vidare ansåg utskottet att det med fog kunde ifrågasättas om man kunde påräkna att en bestämmelse av det angivna slaget verkligen skulle vara ägnad att frambringa ändamålsenliga mått och steg från sådana personer som, oftast av allmän oföretagsamhet eller rådlöshet, tenderade att hålla sig passiva. Härvidlag måste enligt utskottet särskilt beaktas att risken för olämpliga åtgärder vid omhändertagande av svårt skadade kunde komma att ökas; ej sällan torde det vara vanskligt att utan viss fackkunskap avgöra vilket förfarande som därvid var tillrådligt.

Med ledning huvudsakligen av nu återgivna synpunkter stannade utskottet för uppfattningen att övervägande skäl talade för den ståndpunkt till förevarande lagstiftningsspörsmål som intogs i samband med brottsbalkens tillkomst. Utskottet avstyrkte således bifall till motionsförslaget. Riksdagen beslöt i enlighet härmed.

Justitieutskottet finner för sin del att det under den tid som förflutit sedan motionsspörsmålet senast prövades av riksdagen inte inträffat något som bör föranleda ett annat bedömande. Denna uppfattning har vunnit starkt stöd under utskottets remissbehandling. Utskottet avstyrker således bifall till motionen.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1971:173.

Stockholm den 26 oktober 1971

På justitieutskottets vägnar

ASTRID KRISTENSSON

Närvarande: fru Kristensson (m), fröken Bergegren (s), fröken Mattson (s), herrar Dockered (c), Eskel (s), Larfors (s), Johansson i Växjö (c), Jönsson i Malmö (s), Westberg i Ljusdal (fp), Nygren (s), fru Hjelm-Wallén (s), fru Nordlander (vpk), herrar Petersson i Röstånga (fp) och Wijkman (m).

